

Veilig achter glas

TBS'ers hebben over het algemeen een ernstig delict gepleegd en lijden aan een persoonlijkheidsstoornis. Tegelijk is het de bedoeling dat ze op een dag terugkeren in de maatschappij. Om te benadrukken dat een TBS kliniek geen eiland is, realiseerde Studio M10 in Almere een transparant gebouw, dat consequent modulair werd opgebouwd.

Ine ter Borch Foto's René de Wit

TBS kliniek in Almere door Studio M10

De nieuwe Oostvaarderskliniek in Almere Buiten, ontworpen door Martien Jansen van Studio M10 in opdracht van de Rijksgebouwendienst, verrast aanvankelijk vooral vanwege zijn transparante uitstraling en aangename sfeer. Bij nadere beschouwing wordt duidelijk dat dit het gevolg is van een consequente modulaire coördinatie. Het gebouw is helder afleesbaar en de detaillering ogenschijnlijk eenvoudig. Glas, staal en beton zijn de basismaterialen. Glas is ingezet om binnen de instelling het gevoel van opgesloten zijn te verzachten en naar de buitenwereld toe een mensvriendelijk gezicht te tonen.

Het negatieve imago dat er aan TBS klinieken kleefte door incidenten waarbij TBS'ers tijdens verlof de fout ingaan, is volgens de instellingen zelf onterecht. Tachtig procent van de cliënten keert na behandeling succesvol in de samenleving terug, claimt de informatiefolder van de overheid. Dit uitgangspunt heeft voor een groot deel het ontwerp bepaald voor de nieuwe kliniek. De vraag

was hoe je omgaat met de beveiligingseisen, zonder van het gebouw een onaangename vesting te maken. Transparantie is het toverwoord waarmee het probleem is opgelost.

De opzet van het complex bestaat uit een langgerekt volume van twee bouwlagen waarin de behandelsector, dienstensector en entreezone zijn ondergebracht. Dit gebouwdeel is in de lengterichting langs de openbare weg geplaatst. Sobere gebouwhoge glasgevels geven het complex een transparant gezicht. Tegelijkertijd schermt het verzamelgebouw de laagbouw op het binnenterrein af van de openbare weg. Hier bevinden zich de woonunits. Rondom het complex is een muur van prefabbeton geplaatst die grenst aan dichte begroeiing, waardoor hij nauwelijks opvalt. Esthetische kwaliteit ontleent de wand aan zorgvuldig aangebrachte cannelures. Van buitenaf gezien lijkt de muur vanwege een aangelegd talud minder hoog dan vanaf de binnenplaats. Hoge bomen steken hun bladerkronen boven de beton-

muur uit, waardoor deze vanaf het binnenhof bekeken op natuurlijke wijze met het landschap samensmelt.

Eenvoud en eenheid in maatvoering karakteriseren de constructieve opzet van het complex. De hoofdconstructie van het voorzieningsgebouw is gebaseerd op een modulmaat van 3,60 meter die consequent is doorgevoerd. De constructie bestaat uit een prefab betonskelet van kolommen en balken, met langs- en dwarswanden ter plaatse van trappenhuisen en sanitaire units voor de stabiliteit. Voor de galerijen op de verdieping zijn prefab console-elementen ontwikkeld, die randbalk, console en vloer integreren. Alle randen zijn afgerond en het betonoppervlak is zeer glad, hetgeen bijdraagt aan de mensvriendelijke uitstraling van het gebouw. In de elementen zijn ronde sparingen opgenomen voor de inblaasroosters van het mechanische ventilatiesysteem met warmterugwinning. Langs de buitengevel wordt lucht afgezogen via identieke roosters in de randbalk.

1 De prefabbetonnen omheiningen zijn zorgvuldig gedetailleerd. Door in een reeks cannelures volgens een vast ritme kleine openingen te maken, worden deze zware elementen toch enigszins transparant.

2 Het verzamelgebouw ligt aan de rijksweg. De gevel is van glas, zodat bewoners en buitenwereld met elkaar in contact blijven. Achter het uitbraakwerende glas bevinden zich horizontale tralies. In het gevelontwerp is de elektronische beveiliging geïntegreerd.

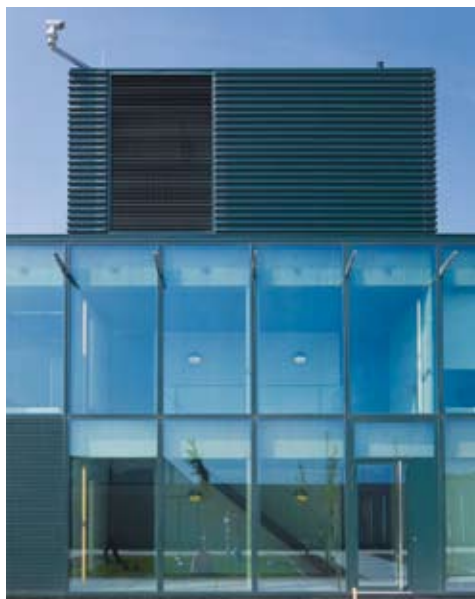
3 Een normaal beveiligd wooncluster, gezien vanaf het dak van het verzamelgebouw.

Het ontwerp van de woonunits gaat op dezelfde consequente wijze uit van een modulmaat van 2,40 meter. Deze constructie berust op vloerdragende wanden van prefabbeton. De herhaling van gelijke elementen in de gevel geeft een indicatie van de strakke maatvoering van het gebouw. Twee lagen van verdiepinghoge aluminium gevelelementen met een modulmaat van 1,80 meter, ingevuld met doorbraakwerend glas, vormen de buitenhuid van het voorzieningengebouw. Met de gekozen modulmaten lijken moeiteloos alle detail- en ontwerpproblemen op te lossen. Waar de functie dat vereist, zijn de gevelelementen gevuld met roosters. Als inblik ongewenst is, maar lichtinval welkom, is het glas voorzien van een zeefdrukpatroon van horizontale strepen.

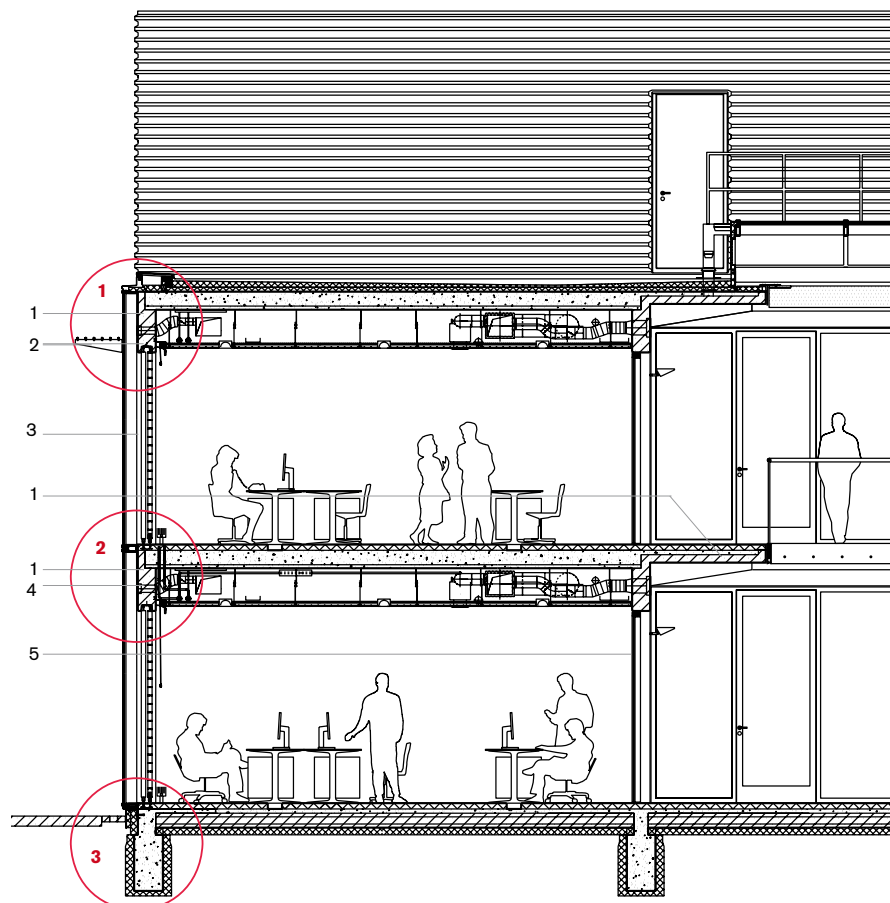
De glaspielen aan de openbare weg zijn aan de binnenkant voorzien van verdiepinghoge horizontale stalen traliewerken ter beveiliging, die tevens de zoninstraling temperen. De zware traliewerken zijn in twee delen opzij te schuiven voor onderhoud van de ramen. Vanwege de psychische toestand van de bewoners is de vormgeving van de traliewerken zo neutraal en rustgevend mogelijk. Oorspronkelijk waren schermen bedacht met een spannender structuur, maar dat bleek te prikkelend.

De centrale ontsluitingstraat loopt over twee verdiepingen en ontvangt gefilterd daglicht van opzij en van boven. De met daglicht overgoten kantine zorgt voor een aangename onderbreking. Verdiepinghoge glaspielen geven hier maximaal zicht op het binnenterrein. Ook de balustrade van de galerij op de verdieping is transparant vormgegeven. De rondmetalen handrail is de enige omlijsting van de geheel glazen doorvalbeveiliging.

Naast de transparantie zijn de eenvoud, de ritmiek en de herleidbaarheid van de details tot de stramienmaat misschien wel de elementen waaraan het complex zijn opvallend esthetische architectonische kwaliteit ontleent.

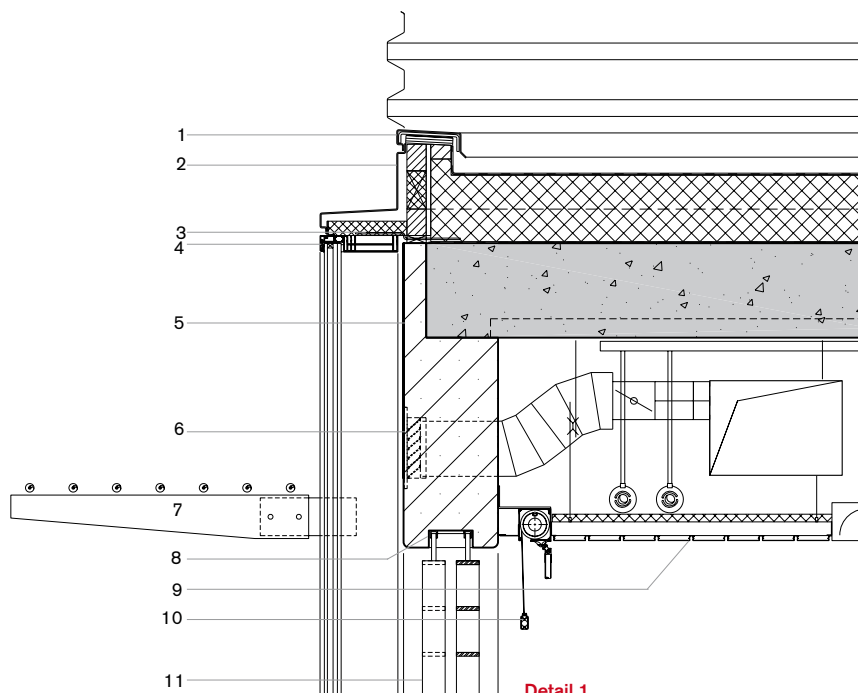
De architect heeft de modulmaat uiterst consequent doorgevoerd.

Doorsnede van het verzamelgebouw, met twee kantoren en vide.

1 skelet bestaande uit betonnen balken en kolommen 2 stroomvoerende detectie 3 gevelopbouw: aluminium pictureframe elementengevel voorzien van uitbraakwerend glas, stalen traliewerk 4 afvoer warmte 5 houten pui

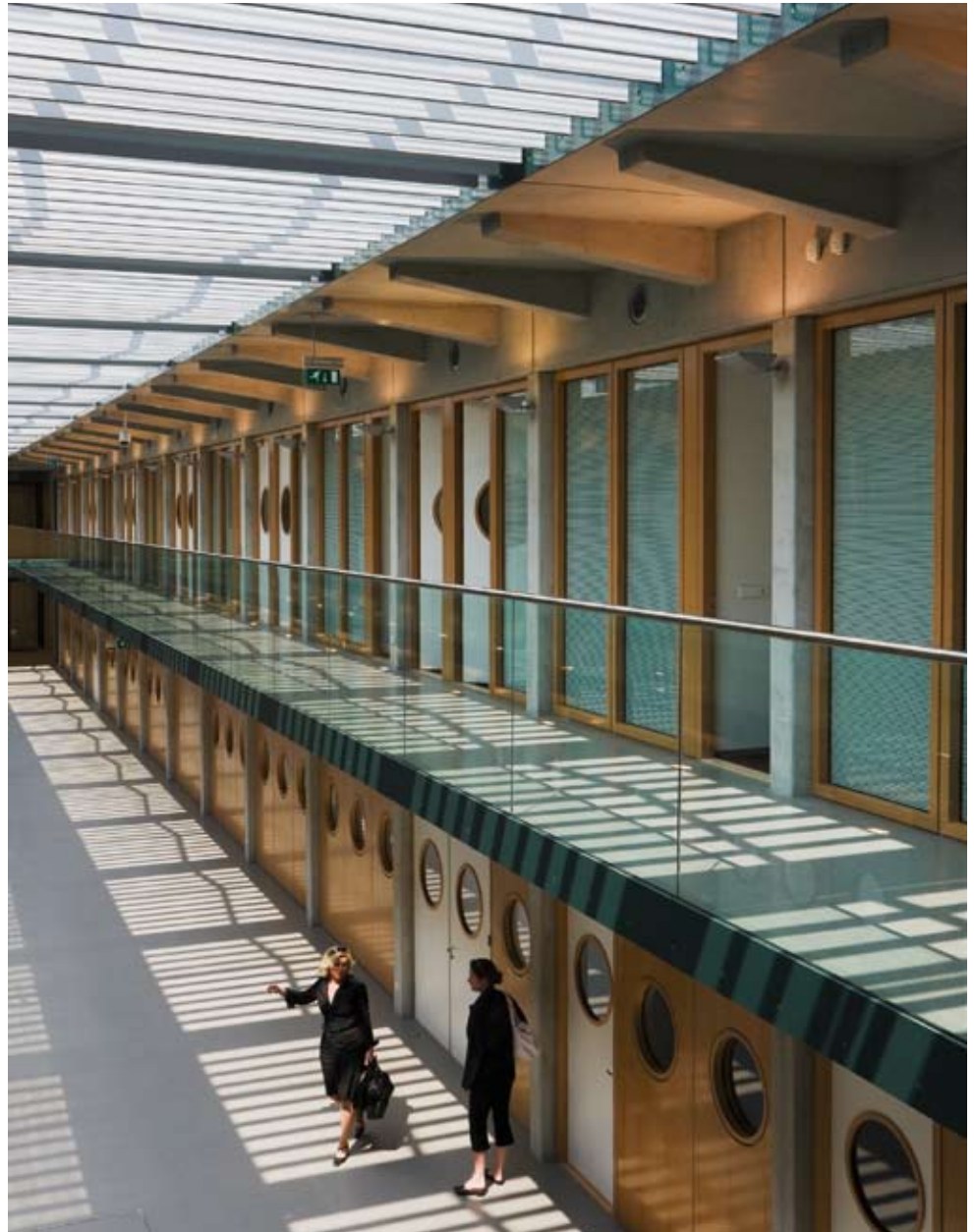
1 aluminium dakkap, kleur zwartgroen 2 aluminium afdekkap, kleur zwartgroen 3 stalen anker 4 aluminium pictureframe gevelelement 1800x3600 mm, kleur zwartgroen met uitbraakwerende beglazing 5 prefab beton randbalk 250x800 mm 6 rooster Ø 160 mm afzuiging mechanische ventilatie 7 RVS zwaard met stroomvoerende detectiedraden verankerd in stijl gevelelement 8 bovengeleiding traliewerk, kleur zwartgroen 9 aluminium lamellen plafond 10 helderheidswering opgenomen in plafond 11 schuivend traliewerk, kader en strip staal dik 10 mm, kleur zwartgroen 12 plintconvector, kleur zuiver wit 13 rails tbv schuivend traliewerk 14 aluminium zetwerk, kleur zwartgroen 15 betonklinkers, 210x105x80 mm, kleur zwart 16 prefab betontegel 1995x1995x140 mm, kleur zwart zonder stalen hoeklijn, zonder hijsogen 17 kanaalplaatvloer 18 funderingsbalk in situ, beton

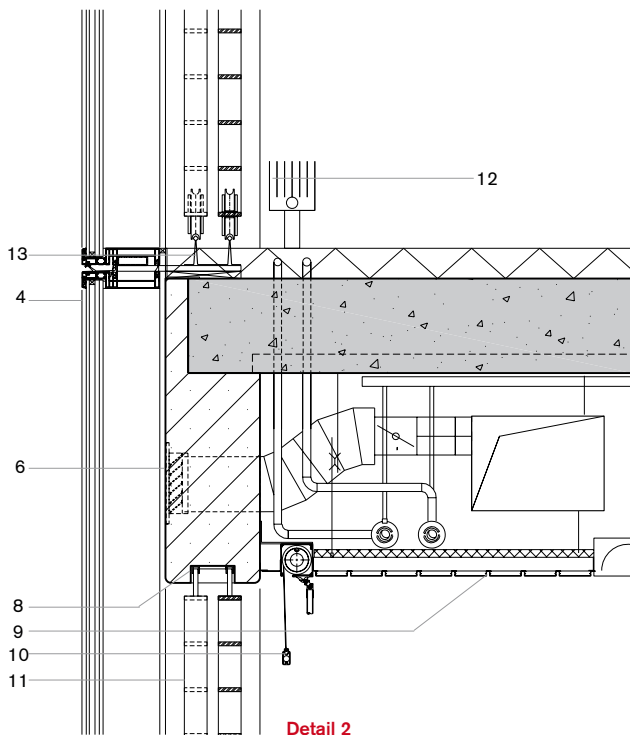
Detail 1

Forensisch psychiatrisch centrum de Oostvaarderskliniek, Almere

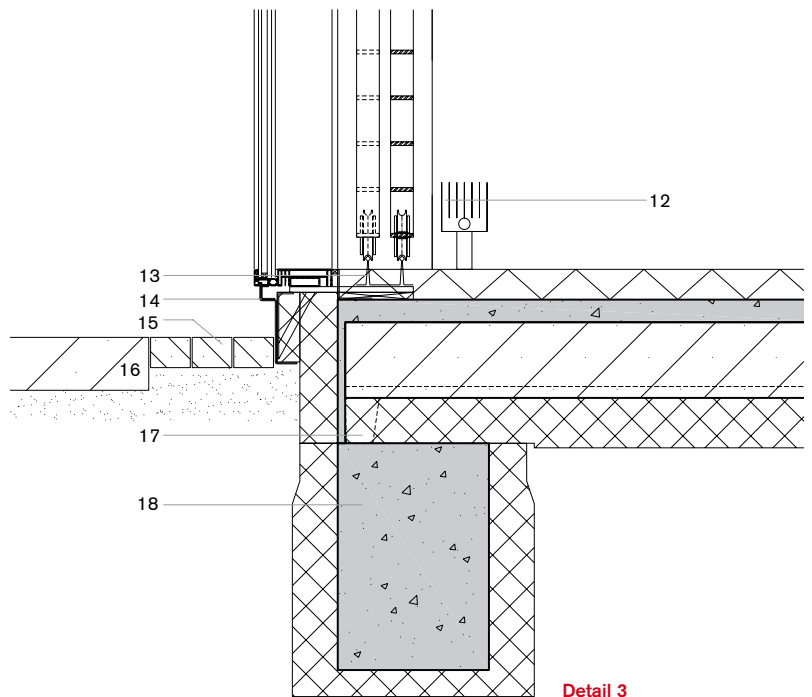
Opdrachtgever Rijksgebouwendienst, Directie Projecten, Den Haag
Gebruiker Forensisch psychiatrisch centrum de Oostvaarderskliniek
Ontwerp Studio M10 Architecture and Urban Design, Eindhoven
Projectarchitect Martien Jansen
Medewerkers Gert-Jan van den Berg, Douwe Boonstra (meewerkend architect), Bea Geboers, Bas Kolkman, Pieter van Krusbergen, Remi Leunissen (projectleider), Wil Ruiter (opzichter), Iwan Westerveen
Adviseur constructie Rijksgebouwendienst, Advies Architecten / Unit Constructies, Den Haag
Adviseur installaties Sweegers en de Bruijn, 's-Hertogenbosch
Adviseur bouwfysica Nelissen Ingenieursbureau, Eindhoven
Perimeterbeveiliging Smits van Burgst Beveiliging, Oosterhout
Landschapsarchitect Buro Lubbers, 's-Hertogenbosch
Kostenmanagement ABT Bouwmanagement, Velp
Beeldende Kunst Michel Huisman, Heerlen en Paul de Reus, Amsterdam
Hoofdaannemer Bouwcombinatie Welling / Züblin, Didam
Aannemer installaties Imtech Projects, Den Haag en Amersfoort
Nevenaannemer perimeterbeveiliging Heras Security Systems, Oirschot
Bruto vloeroppervlakte 15.600 m² bvo
Netto vloeroppervlakte 9750 m² fno
Voorlopig ontwerp september 2004
Definitief ontwerp maart 2005
Aanvang bouw augustus 2006
Oplevering april 2008
Bouwsom €30 miljoen

De binnenstraat in het verzamelgebouw krijgt daglicht van opzij en van boven.

Detail 2

Detail 3